

TIPURI DE TURNURI ȘI ATICURI LA CLĂDIRI STIL 1900 PERIOADA FLORALĂ DIN ARAD

Gheorghe Lanevschi

Sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX marchează apariția în zestrea constructivă a orașului Arad a stilului 1900, stil în mare vogă pe plan european la acea dată.

Numeroasele construcții în acest gen ce împinziseră în timp aproape toate cartierele Aradului reflectau receptivitatea edililor și locuitorilor orașului față de nou și frumos.

Prezent în clădiri de forme și mărimi diferite, stilul 1900 în Arad îmbracă la început mantia florală de mare varietate și diversitate ornamentală ce merge de la elementul decorativ aplicat pînă la cel construit cum sînt balconașele, bow-window-urile, deschiderile, turnurile și aticurile.

Acestea din urmă, adică turnurile și aticurile, constituie subiectul lucrării de față. Prezentarea lor încearcă să arunce o rază de lumină asupra unor edificii nebăgate în seamă, ce marchează un capitol din istoria arhitecturii.

Perioada florală a secesionului arădean, își face debutul cu frumosul edificiu de pe strada 6 Martie numărul 15 colț cu strada Eminescu.

Construită în anul 1899, opera arhitectului Tabacovici Emil (1), clădirea cu plan în forma literei "L" prezintă parter și două nivele.

Ceea ce atrage atenția de la mare distanță asupra acestei clădiri este turnul de colț.

Așezat pe un soclu dreptunghiular, prevăzut cu cîte o urnă decorativă la colțuri, turnul are forma octogonală ce se îngustează spre partea superioară terminîndu-se într-un lujer viguros ce susține un boboc de floare (fig.1).

Alături de decorația florală simbolistă a fațadelor, acest turn își aduce contribuția la nota de originalitate a clădirii.

Cu același rol, dar de altă formă și mărime, este și turnul edificiului de pe strada Cloșca nr.14 colț cu Piața Mihai Viteazul.

Construită pe loc viran în anul 1906 după proiectul arhitectului Kover Ludovic (2), clădirea de asemenea cu plan în formă de "L" prezintă demisol, parter și un etaj.

Pe colț, deasupra bow-window-ului în semicerc ce marchează parterul și etajul se înalță turnul de formă hexagonală ce se termină cu o măciulie (fig.2).

Turnul clădirii de pe strada 6 Martie colț cu strada Eminescu.

Turnul clădirii de pe strada Cloșca nr.14, colț cu P-ța Mihai Viteazul.

Tabla în două nuanțe ce acoperă șarpanta turnului cîț și ornamentele lucarne de pe fiecare latură a sa își măresc aspectul decorativ venind ca o întregire a frumoasei dantelării florale a fațadelor.

Spre deosebire de această clădire, edificiul de pe strada Grigorescu nr.5, colț cu B-dul Lenin este mai sobră ca execuție și decor.

Construită în anul 1907, pe loc viran, după proiectele arhitectului arădean Tabacovici Emil (3), clădirea prezintă același plan în forma literei "L", are subsol, parter și două nivele.

Bow-window-urile de colț, ce se desfășoară pe verticala celor două nivele, îi corespunde la fel ca și la clădirea anterioară un turn, de data aceasta mai viguros, turn ce se desprinde din acoperiș și se termină cu o sferă (fig.3).

Turnul clădirii de pe strada Grigorescu nr.5, colț cu B-dul Lenin.

Sobrietatea clădirii se transmite și turnului formînd corp comun cu construcția.

De un decorativism deosebit de frumos, fiind ca o încununare a tipului de turnuri utilizate în construcții stil 1900, perioada florală, este turnul edificiului de pe B-dul Lenin numărul 19 colț cu strada Grigorescu.

Construit în anul 1906 după planurile arhitectului Babocs Stefan și directa supraveghere de construcție de către arhitectul Szantay Ludovic (4), edificiul prezintă un plan dreptunghiular cu două fațade la stradă și are subsol, parter și două nivele.

Turnul conic al clădirii amplasate pe colț, are învelitoarea din tablă plumbuită cu o bogată decorație în relief desfășurată pe mai multe nivele ce se termină în vîrf cu o urnă decorativă asemănătoare cu cele de pe soclurile ce încadrează aticurile ce flanchează turnul.

Spre deosebire de celelalte turnuri prezentate, acesta este încadrat de aticuri ce sînt nu numai decorative și funcționale, timpanele lor fiind prevăzute cu deschideri cu sticlă ce au rol de iluminare a podului (fig.4).

Turnul clădirii de pe B-dul Lenin, colț cu strada Grigorescu.

Astfel de aticuri sînt amplasate și în zonele ușor decroșate ce marchează extremitățile clădirii de pe strada Grigorescu și B-dul Lenin (fig.5).

Aticul din zona decroșată a clădirii de pe B-dul Lenin, nr.19.

Tot cu rol funcțional, alături de cel decorativ, este și aticul central al clădirii de pe B-dul Republicii numărul 99.

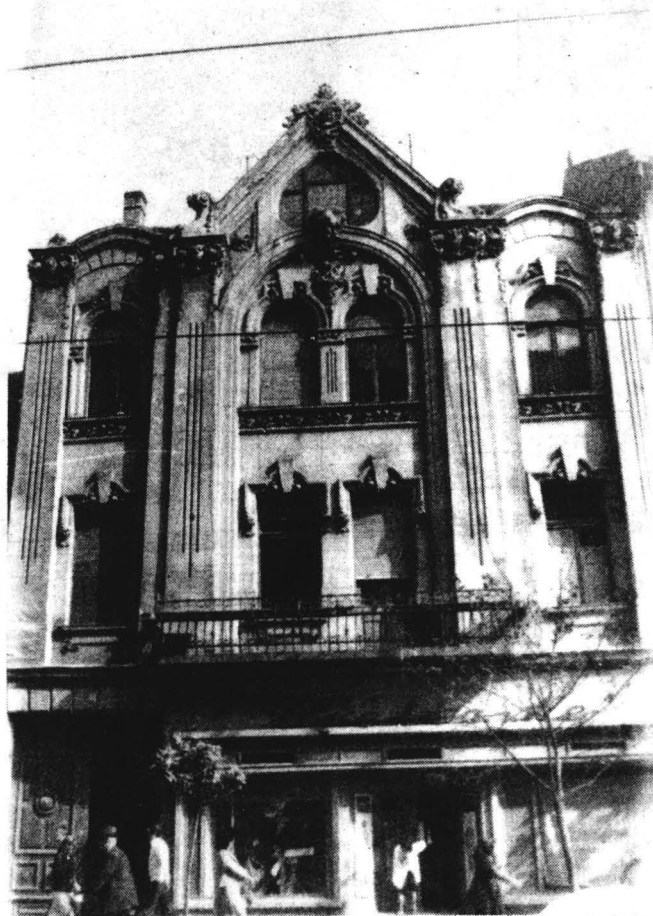
Clădirea de început de secol, cu plan în forma literei "L" are doar o singură fațadă la stradă.

Fațada clădirii are zona centrală ușor decroșată ce este încununată, la nivelul acoperișului, de un atic înalt în unghi.

Tîmpanul aticului prezintă o deschidere în forma de inimă, așezată invers, deschidere prevăzută cu sticlă colorată. Acest atic central are dublu rol, este încadrat de o parte și de lată a sa, de cîte un atic ușor curbat ce depășește

simțitor nivelul acoperișului mascîndu-l și totodată încununînd extremitățile clădirii (fig.6).

Asemănătoare cu aticurile laterale ale clădirii de pe B-dul Republicii nr.99, sînt și aticurile de pe strada Stejarului nr.9.

Clădirea de pe B-dul Republicii nr.99.

Construit în anul 1905, după planurile arhitectului Steiner Iosif (5), clădirea atrage atenția nu atît prin decorația fațadelor cît mai ales prin aspectul vălurit dat de succesiunea aticurilor ce se desfășoară de-a lungul întregii fațade, mascînd acoperișul și mărind totodată aspectul decorativ al clădirii (fig.7).

Tot cu rol decorativ sînt și aticurile clădirii de pe strada Eminescu nr.10. Clădirea datează din secolul XIX (6), dar proprietarul dorind să țină pasul cu

Clădirea de pe Str. Stejarului nr.9

noul, cere și i se aprobă modificarea fațadei etajului. Drept urmare la 1905 (data trecută în cimentul sclivisit de la intrare) etajul clădirii îmbracă haina nouă a secessionului floral avînd la nivelul acoperișului trei aticuri în semicerc. Unul central, de mari dimensiuni și două laterale, toate trei în tîmpan cu simulacre de deschideri, ușor în formă de rinichi (fig.8).

O modificare de fațadă pentru a îmbrăca forma florală a secessionului suferă și clădirea de pe stradă Făgăraș, nr.7. Existentă deja în anul 1863 (7), clădirea este mărită iar fațada primește noua înfățișare inclusiv marele atic de deasupra porții (fig.9).

Lucrările au avut loc în primul deceniu al secolului XX, rezultînd o frumoasă clădire cu parter.

Păstrîndu-se intactă pînă în zilele noastre, mai puțin decorația din timpanul aticului care a fost denaturată, în urma unor lucrări de reparații

Clădirea de pe str. Eminescu nr.10.

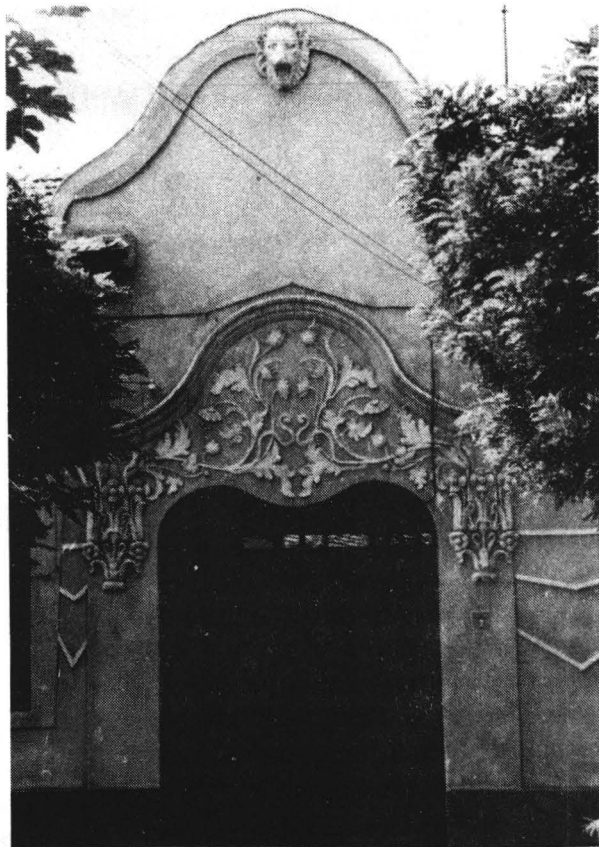
executate în anul (1958 (8), edificiul rămîne o mărturie a preocupărilor pentru nou și frumos, a unor persoane de condiție modestă.

Încheiem prezentarea tipurilor decorative construite în perioada florală a stilului 1900, cu aticul clădirii de pe strada Cloșca numărul 4, lucrarea de început de secol XX a arhitectului Steiner Iosif (9).

Clădirea de pe str. Cloșca nr.4

Clădirea de pe str. Făgăraș nr.7.

NOTE:

1. A.S.A. Primăria municipiului 22a/1899.
2. A.S.S. Primăria municipiului, dos.18/1906.
3. A.S.A. Primăria municipiului, dos. 21a/1907;
4. A.S.A. Primăria municipiului, dos. 18/1906;
5. A.S.A. Primăria municipiului, dos. 12a/1905;
6. Cartea funduară nr.5405 Arad;
7. Cartea funduară nr.473 Arad;
8. Informație primită de la locatara Mureșan;
9. Arad Almanachja, 1914, p.293;

TYPES OF TOWERS AND ATTICS AT THE BUILDINGS OF 1900 STYLE, FLORAL PERIOD, FROM ARAD

(Summary)

Gheorghe Lanevschi

The Floral Period, with which the 1900 Style begins presents a series of decorative constructed elements at the buildings from Arad. The towers and attics are included among them. The work presents in a chronological evolution, types of towers and attics met at the buildings belonging to the Floral Period of 1900 Style from Arad.

CORESPONDENȚA STRĂZILOR

1938	după 1948	sf. sec. XIX	1921	1990
Ștefan Cicio Pop	6 Martie	-	-	Ștefan Cicio Pop
-	Cloșca	Szt. Laszlo	Cloșca	Cloșca
Gen. Grigorescu	N. Grigorescu	Munkacsy Mihaly	N. Grigorescu	N. Grigorescu
B-dul Carol I	B-dul Lenin	Erszebet Kirtalyne Korut	B-dul Carol I	B-dul Gen. Milea
B-dul Regina Maria	B-dul Republicii	Andrassy ut.	B-dul Regina Maria	B-dul Revoluției
George Popa de Teiuș	Stejarului	Ferdinand uta	George Popa de Teiuș	George Popa de Teiuș
Bisericei	Eminescu	Deak Ferencz	Eminescu	Eminescu
Episcop Roman	Făgăraș	-	-	Făgăraș
Ciorogariu				